

TURN AROUND WATERSCHAPPEN NODIG BIJ ZOEKEN NAAR OPLOSSINGEN VOOR DE ZOETWATEROPGAVEN

Wessel Doorn reisde voor STOWA het land door om met waterschappers te praten over de klimaatgerelateerde problemen rond zoetwaterbeschikbaarheid en verzilting, belangrijke thema's binnen het STOWA kennisprogramma Deltaproof. Volgens Wessel biedt het thema waterschappen een prachtige kans om ook op dit terrein hun innovatieve slagkracht te laten zien.

Volgens Wessel zoeken waterbeheerders elkaar in regionaal verband nadrukkelijk op rond klimaatthema's als zoetwaterbeschikbaarheid en verzilting. Men weet elkaar te vinden, en wisselt veel kennis en ervaringen met elkaar uit. De oplossingen worden nu vooral gezocht binnen bestaande kaders, is zijn indruk: 'Waterschappen gaan er - bewust of onbewust - vanuit dat zij aan de lat staan voor een oplossing. Die oplossing bestaat vooral uit het volledig technisch uitnutten van het watersysteem om te kunnen blijven zorgen voor voldoende zoetwater van goede kwaliteit. Tegelijkertijd wordt steeds duidelijker - zo bleek ook op het onlangs gehouden zoet-zoutsymposium op Texel - dat de grenzen van het watersysteem in zicht komen.'

VERDRINGINGSREEKS

Oplossingen worden vaak gezocht voor de 'traditionele' watervrager: de boer, aldus Wessel. 'Maar de burgers en de buitenlui, ofwel de stad en de natuur, hebben in de zoetwaterproblematiek nog nauwelijks een plek. Terwijl de regionale verdringingsreeks voor water een hogere prioriteit legt bij kwetsbare natuur, energie en bijzondere landbouw dan bij reguliere landbouw. In de stad liggen daarbij volop vragen: hoe kan de stad zelf omgaan met klimaatverandering? En er liggen volop kansen bij Ruimtelijke Ordening als instrument. Het programma Nieuwbouw&Herstructurering kan hier bijvoorbeeld op inspelen.'

MENTALE OMSLAG

Steeds meer betrokkenen zijn het erover eens dat we het zoetwaterprobleem alleen echt kunnen tackelen als we de oplossing ook buiten het domein van het directe waterbeheer zoeken, en als watervragers gaan meedoen. Wessel: 'Waterschappers zullen hierbij een mentale omslag moeten maken, van: 'wij waterschappers moeten het nog beter doen', naar: 'samen met andere partijen moeten we het anders gaan doen'. Daarmee wordt het een gezamenlijke verantwoordelijkheid van alle belanghebbende partijen.'

Dat besef is er overigens zeker bij de waterschappen, verzekert Doorn. Maar hij ziet het vooral op het niveau van

bestuur en management. 'Zij kunnen een belangrijke rol vervullen om medewerkers op de vloer ruimte te geven en te stimuleren anders te gaan kijken naar, en te komen met vernieuwende, integrale oplossingen voor het zoetwaterprobleem. Ik beschouw het als een prachtige kans voor waterschappen om zich ook op dit terrein te laten zien als innovatieve en slagvaardige organisaties. Zoals ze nu al langer doen op het gebied van afvalwaterzuivering. Een mooi voorbeeld is de Energiefabriek. Het idee om meer energie en grondstoffen terug te winnen uit afvalwater was niet nieuw, maar de afspraken binnen het Klimaatakkoord hebben er een geweldige impuls aan gegeven. Zo'n *turn around* hebben we ook nodig bij het zoeken naar oplossingen voor de zoetwateropgaven. De Verklaring van Hoog & Droog die is opgesteld in het kader van het Deltaplan Hoge Zandgronden kan daar een belangrijke rol in spelen, maar is denk ik nog niet concreet genoeg.'

BEPRIJZEN

Waar moet je bij die oplossingen volgens Doorn aan denken? Aan boeren die kijken naar mogelijkheden voor zelfvoorzienendheid op perceelsniveau, tijdelijke waterberging in kreekruigen, zouttolerante teelten, innovatieve vormen van drainage. Maar ook aan het beprijzen van zoetwatertransport naar watervragers en het markeren van serviceniveaus: wat mag u van het waterschap verwachten, en waar moet u zelf voor gaan zorgen. En

als het echt niet anders kan: het verplaatsen van grondgebonden functies naar plaatsen die beter van voldoende zoetwater kunnen worden voorzien. Volgens Doorn kun je oplossingen ook zoeken in samenwerkingsvormen met bijvoorbeeld stedelijk ontwerpers, landschapsarchitecten en woningbouwcorporaties.

SPECIFIEKE SITUATIE

Tijdens de ronde die Doorn langs de waterschappen maakte, kwam ook de rol van STOWA zelf ter sprake. 'We wilden graag weten in hoeverre waterbeheerders aan de slag kunnen met de binnen het kennisprogramma Deltaproof ontwikkelde en bijeengebrachte kennis over het thema. De antwoorden op die vraag lopen nogal uiteen, afhankelijk op welk niveau je die vraag stelt. Enerzijds horen we dat we onvoldoende aansluiten bij hun specifieke situatie. Met als achterliggende vraag: kunnen jullie de kennis nog meer toespitsen op onze situatie? Anderzijds is er ook de wens om globaler te kijken, met name vanuit management en bestuur. Juist omdat problematiek van zoetwaterbeschikbaarheid en verzilting zeker niet uniek voor Nederland is. Dus het is zeker gerechtvaardigd om te kijken of we iets kunnen leren van de wijze waarop andere landen, zoals Spanje en Israël, omgaan met deze problematiek.'

'De les voor STOWA is dat we in onze kennisontwikkeling meer moeten aanhaken bij bestaande regionale verbanden. Maar ook dat we waterschappen nog meer moeten helpen bij het nadenken over integrale oplossingen, buiten het vertrouwde domein. Het gaat erom het innovatieve vermogen op dit gebied te faciliteren. Aanzetten te geven, mogelijkheden laten zien hoe je dat kunt doen. Daarmee kunnen we ook een bijdrage leveren aan de innovatieve slagkracht van de waterschappen.'

SPANNINGSVELD TUSSEN KLANTGERICHTHEID EN MAATSCHAPPELIJKE VERANTWOORDELIJKHEID

In een reactie op het interview met Wessel Doorn zegt loco-dijkgraaf Guus Beugelink dat binnen Waterschap De Stichtse Rijnlanden het vraagstuk van zoetwaterbeschikbaarheid traditioneel hoog op de agenda staat. 'Dat is niet verwonderlijk, als je bedenkt dat wij een belangrijk scharnierpunt zijn voor de zoetwatervoorziening in laag Nederland. We hebben onder meer een studie uitgevoerd naar het verleggen van het zoetwaterinlaatpunt in de Kromme Rijn, tot boven de stuw bij Amerongen. Met als doel de zoetwaterbeschikbaarheid in droge perioden te vergroten. In ons eigen beheersgebied hebben we de zoetwatervoorziening voor de fruitteilers in het Kromme-Rijngebied op orde gebracht.'

Volgens Beugelink zoekt zijn waterschap het vooralsnog in traditionele, klantgerichte zoetwateroplossingen. Maar hij erkent dat er een steeds groter spanningsveld begint te ontstaan tussen deze klantgerichtheid en de eigen maatschappelijke verantwoordelijkheid: 'Hoever ga je bij het nemen van maatregelen om tegemoet te komen aan de vaak zeer specifieke wensen van belangrijke watervragers, met name boeren en tuinders? Dergelijke maatregelen worden steeds lastiger en steeds duurder. Ik spreek hier wel eens met agrariërs over, maar dat zijn lastige gesprekken. Want het voelt voor hen al snel alsof je morrelt aan hun bedrijfsvoering, of aan de toekomst van hun zoons. Feit is dat waterschappen geen zoetwater kunnen leveren als het er niet is. Wij kunnen veel, maar geen zoetwater maken.'

Waterschappen hebben zich de afgelopen jaren van hun innovatieve kant laten zien, zegt Beugelink. 'Maar dan vooral in technologisch opzicht, waarbij ze het afkonden zonder hulp van anderen. Wessel Doorn roept op tot politiek-bestuurlijke innovatie die nodig is voor het oplossen van het zoetwatervraagstuk. Hij daagt waterschapsbestuurders feitelijk uit hun eigen diep gewortelde overtuigingen over de rol en taken van een waterschap los te laten. Dat is een enorme opgave, want je moet zelf veranderen. Ik ben ervan overtuigd dat we daar uiteindelijk wel toe gedwongen zullen worden.'